

พัฒนาการของการบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย

นายจารึก อະยะวงค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

000504

THE DEVELOPMENT OF NON-FORMAL EDUCATIONAL ADMINISTRATION
IN THAILAND

Mr.Charuek Ayawongse

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Educational Administration
Graduate School
Chulalongkorn University

1980

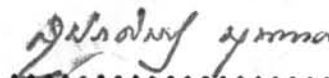
หัวข้อวิทยานิพนธ์ พัฒนาการของการบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย

โดย นายจารึก อยะวงศ์

ภาควิชา บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประภัสร์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังข์ อุทรานันท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พัฒนาการของการบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย
 ชื่อนิสิต นายจารึก อยะวงศ์
 อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์
 ภาควิชา บริหารการศึกษา
 ปีการศึกษา 2523

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาของระบบบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบระบบบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในยุคต่าง ๆ
3. เพื่อประมวลข้อมูลและโครงการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับคู่มือโน้มนำของระบบบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในอนาคต

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเรื่องพัฒนาการของการบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยจาก วิทยานิพนธ์ หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคล วารสาร เอกสารของทางราชการ รายงาน บันทึก กฎ ระเบียบและคำสั่ง โดยค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2. สัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ในกรณีที่มีข้อขัดแย้งเนื่องจากการศึกษาคนควาจากเอกสาร

3. รวบรวมข้อมูลที่ไต่จากการศึกษาคนควา จากเอกสารและการสัมภาษณ์ เรียบเรียงเขียนเป็นวิทยานิพนธ์

สรุปผลของการวิจัย

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทย เริ่มมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ กองการศึกษาผู้ใหญ่ ในปี พ.ศ.2483 และได้ขยายตัวเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ.2522

นโยบายในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เริ่มแรกมุ่งสอนผู้ใหญ่ให้อ่านออกเขียนได้ และเข้าใจหน้าที่พลเมือง ต่อมาได้ขยายและพัฒนานโยบายให้กว้างขวางและเหมาะสมกับความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น คือในปี พ.ศ.2492 เพิ่มการจัดการสอนเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน และได้พิจารณาการศึกษาทั้งภาคสามัญและภาคอาชีวศึกษาให้ผสมผสานกันเพื่อให้เห็นปัญหา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ในรูปของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ และมุ่งจัดการศึกษาตามแนวการศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต

การจัดองค์กรบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก่อน พ.ศ.2480 ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ ใน พ.ศ.2480 มีกองการศึกษาผู้ใหญ่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการต่าง ๆ รวมทั้งองค์การการกุศลอื่น ๆ. คำเนินการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน ตามนโยบายของรัฐบาล ในปี พ.ศ.2497 จัดตั้งศูนย์กลางการอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์คนควาและอบรม เพื่อคนควาวิจัยและมีกิจกรรมปฏิบัติงาน และเนื่องจากการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนจำเป็นต้องประสานงานกับหลายฝ่าย จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการการศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับนโยบายการศึกษาผู้ใหญ่ในระยะหลัง พ.ศ.2518 ได้ขยายตัวและมีการดำเนินงานอย่างกว้างขวางจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษา

นอกโรงเรียนประจำภาค เพื่อทำหน้าที่พัฒนาและวิจัยการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาให้เหมาะกับภูมิภาคและความต้องการของประชาชนในภาคนั้น พร้อมทั้งได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาประชาชนประจำจังหวัด เพื่อทำหน้าที่บริหารและส่งเสริมสนับสนุนงาน และต่อมาเพื่อให้งานนี้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องสัมพันธ์กันยิ่งขึ้นอีก จึงได้รวมเอากองการศึกษาผู้ใหญ่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจัดตั้งเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียนในปี พ.ศ. 2522

การบริหารงานบุคคล เมื่อเริ่มแรกงานนี้ขาดตัวบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ แต่ได้มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนา ทั้งด้านการส่งนักศึกษา ข้าราชการ ไปศึกษาดูงานต่างประเทศ และการฝึกอบรมกันเอง...

ในด้านการเงินเริ่มจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ต่อมา มีการเก็บเงินบำรุงการศึกษาจากผู้เรียน รวมทั้งได้รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศด้วย

โดยที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง และกระจายอยู่หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จึงจำเป็นต้องมีการร่วมมือประสานงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการค้นคว้าและวิจัย เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

Thesis Title The Development of Non-formal Educational Administration in Thailand.

Name Mr. Charuek Ayawongse

Thesis Advisor Mr. Kowit Worapipattana, Ph.D.

Department Educational Administration

Academic Year 1980

ABSTRACT

The Purpose of the Study

1. To analyse the development of non-formal educational administrative systems in Thailand.
2. To compare the non-formal educational administrative systems in different periods.
3. To collect data and non-formal educational development project for the future trends of non-formal educational administration in Thailand.

Research Procedures

Basic data were collected through printed articles and documents on non-formal education, including previous researchs, reports, thesis, reference materials, periodicals and other official documents. Supplementary information was obtained through interviews with selected resource persons experienced in non-formal education.

Major Findings

Educational Management: The Non-formal educational administration in Thailand was originated when the Adult Education Division, an organization conducting non-formal education, was established in 1940. This organization was later expanded and became the Department of Non-formal Education in 1979.

Education Policy: At the beginning, the policy of non-formal education was to aim at literacy and civic responsibilities. The scope of the aim was then developed and extended to suit the needs of the Thai.

In 1949, vocational non-formal education was added to provide and develop better jobs for Thai people in general.

Functional literacy was practiced in the integration of general and vocational non-formal education in order to open a broader view of problems and how to solve them.

Educational Organization: Non-formal education in Thailand was not well organized until 1937 when Adult Education Division was established with the co-operation of many other official and charitable agencies along the national policy for the better living of the Thai.

In 1954, Thailand Unesco Fundamental Education Centre was originated at Ubon-Rajadhani as a centre for training and researching in the field of adult and non-formal education.

In order to harmonize all the non-formal education activities, the National Committee on Adult Education was appointed to set up

the general policy on adult education in Thailand.

In 1975, Regional Non-formal Education Centre was established to develop teaching and learning process in non-formal education. Action research has also been done concurrently. However, Life-long Education Centre was also established to practice and serve needs of the people in the region.

In 1979, The Department of Non-formal Education was established with the amalgamation of the Adult Education Division and all other organizations alike.

Personnel Administration: The development of both quantity and quality of the personnel in non-formal education was done through training; some government officials in this fields were sent to gain more experience abroad.

Educational Finance: The financial supports were obtained from the national budget and other sources including tuition fee and foreign contributions.

The scope of non-formal education in Thailand is wide; there is a great used in the co-operation of all non-formal public and official organization. However, survey and research should be done continually for a more effective model and techniques in non-formal education for national development.

กิติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการของการบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย
ไทยนี้ อาจารย์ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ รองอธิบดีกรมวิชาการ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ได้กรุณาให้คำปรึกษาและวิเคราะห์ในการวางโครงการและวิธีดำเนินงานอย่างใกล้ชิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา ได้กรุณาให้
ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสอง
ท่านเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ข้าราชการในกรมการศึกษานอกโรงเรียนหลายท่านได้ช่วยให้คำแนะนำ
ที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กรุณา
ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อน
ร่วมงานหลายท่านที่ไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมด ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านเหล่านั้นไว้ ณ
ที่นี้ด้วย

จารึก อะยะวงศ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ญ
รายการตารางประกอบ	ท
รายการแผนผังประกอบ	ฒ
	
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	5
วิธีรวบรวมข้อมูล	13
การเสนอข้อมูล	14
2 การศึกษานอกระบบโรงเรียนก่อน พ.ศ. 2480	15
การศึกษานอกระบบโรงเรียนสมัยกรุงสุโขทัย	15
การศึกษานอกระบบโรงเรียนสมัยกรุงศรีอยุธยา	18
การศึกษานอกระบบโรงเรียนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	20
การศึกษานอกระบบโรงเรียนระหว่าง พ.ศ.2475-2479.....	25
นโยบายในการจัดการศึกษา	26

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

การจําคงคํกรการบริหารการศีกษา	27
การบริหารงานบุคคล	28
การจําระบบการเงินเพื่อการศีกษา	29
สรุป	29
3 การศีกษานอกระบบโรงเรียนระหว่าง พ.ศ. 2480 - 2489	30
นโยบายในการจัดการศีกษา	40
การจําคงคํกรการบริหารการศีกษา	43
การบริหารงานบุคคล	50
สรุป	51
4 การศีกษานอกระบบโรงเรียนระหว่าง พ.ศ. 2490-2507	52
นโยบายในการจัดการศีกษา	64
การจําคงคํกรการบริหารการศีกษา	64
การบริหารงานบุคคล	72
การจําระบบการเงินเพื่อการศีกษา	76
สรุป	80
5 การจัดการศีกษานอกระบบโรงเรียนระหว่าง พ.ศ. 2508-2516	82
นโยบายในการจัดการศีกษา	88
การจําคงคํกรการบริหารการศีกษา	91
การบริหารงานบุคคล	98
การจําระบบการเงินเพื่อการศีกษา.....	105
สรุป	109

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนระหว่าง พ.ศ.2517-ปัจจุบัน.....	110
นโยบายในการจัดการศึกษา	112
การจัดองค์กรบริหารการศึกษา	114
การบริหารงานบุคคล	120
การจัดระบบเงินเพื่อการศึกษา	126
แนวโน้มของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคต	127
สรุป	130
7 สรุปผลการวิจัย และขอเสนอแนะ	131
นโยบายในการจัดการศึกษา.....	131
การจัดองค์กรบริหารการศึกษา	132
การบริหารงานบุคคล	133
การจัดระบบการเงินเพื่อการศึกษา	134
อภิปราย	134
ขอเสนอแนะ	140
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก	143
ประวัติผู้เขียน	154

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนที่อ่านหนังสือประชาชนในปี พ.ศ. 2471	25
2	แสดงการใช้จ่ายเงินงบประมาณระหว่าง พ.ศ. 2480-2489	50
3	แสดงค่าใช้จ่ายที่ทำให้คนรู้หนังสือเป็นรายหัว	51
4	แสดงจำนวนโรงเรียนหรือหน่วยงานการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในปี งบประมาณ 2507	71
5	แสดงจำนวนข้าราชการและเจ้าหน้าที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ พ.ศ. 2507	75
6	แสดงงบประมาณเพื่อการศึกษานอกกระบบโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่าง พ.ศ. 2490-2507	77
7	แสดงหลักเกณฑ์การจ่ายเงินค่าจ้างโรงเรียน	78
8	แสดงหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายเงินค่าจ้างโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่.....	79
9	แสดงจำนวนโรงเรียนหรือหน่วยงานการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในปี พ.ศ. 2515	97
10	แสดงจำนวนข้าราชการในกองการศึกษาผู้ใหญ่จำแนกตามชั้นและวุฒิ	98
11	แสดงงบประมาณเพื่อการศึกษานอกกระบบโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่าง พ.ศ. 2508 - 2516	106
12	แสดงอัตราค่าบำรุงการศึกษาของโรงเรียนผู้ใหญ่และหน่วยอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ เคลื่อนที่	107

รายการแผนผังประกอบ

แผนผังที่	หน้า
1	
วิวัฒนาการขององค์กรบริหารการศึกษาในระบบโรงเรียนก่อน พ. พ. ศ. 2480	27
2	
โครงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ พ. ศ. 2480.....	44
3	
โครงการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ พ. ศ. 2483	46
4	
การจัดองค์กรบริหารการศึกษาผู้ใหญ่ พ. ศ. 2491	65
5	
การจัดองค์กรศึกษานอกระบบ พ. ศ. 2494	66
6	
การจัดองค์กรศึกษานอกระบบ พ. ศ. 2495	67
7	
การจัดองค์กรใน ศ. อ. ศ. อ.	69
8	
แสดงหน่วยงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่าง พ. ศ. 2490-2507	70
9	
การจัดองค์กรบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน พ. ศ. 2590.....	91
10	
การจัดองค์กรบริหารของกองการศึกษาผู้ใหญ่ พ. ศ. 2514	93
11	
แสดงหน่วยงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ พ. ศ. 2515	96
12	
แสดงการแบ่งงานกองการศึกษาผู้ใหญ่ที่ ก. พ. กำหนด	115
13	
แสดงการแบ่งส่วนราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียน	118
14	
แสดงการแบ่งส่วนงานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาค	119
15	
แสดงการแบ่งส่วนงานของศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัด	120